

1. $>$, $<$ ਜਾਂ $=$ ਵਿਚੋਂ ਉਚਿਤ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ।

(i) -3 -5

(ii) -2 $5-4$

(iii) $8-4$ -3

(iv) -6 $5-0$

(v) 5 $8-3$

(vi) 0 -3

2. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਬੱਧ ਕਰੋ।

(i) $-2, 12, -43, 31, 7, -35, -10$

(ii) $-20, 13, 4, 0, -5, 5$

3. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਘਟਦੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਬੱਧ ਕਰੋ।

(i) $0, -7, 19, -23, -3, 8, 46$

(ii) $30, -2, 0, -6, -20, 8$

4. ਮੁੱਲ ਪਤਾ ਕਰੋ :-

(i) $30 - |-21|$

(ii) $|-25| - |-18|$

(iii) $6 - |-4|$

(iv) $|-125| + |110|$

5. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ :-

(i) 0 ਹਰੇਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ii) ਇੱਕ ਰਿਣਾਤਮਕ ਸੰਖਿਆ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁੱਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(iii) ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਧਨਾਤਮਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਹੈ।

(iv) ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰਿਣਾਤਮਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਹੈ।

(v) ਹਰੇਕ ਰਿਣਾਤਮਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਹਰੇਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

EXERCISE - 1.1

1. Use the appropriate symbol $>$, $<$ or $=$ to fill in the blanks

(i) -3 -5

(ii) -2 $5-4$

(iii) $8-4$ -3

(iv) -6 $5-0$

(v) 5 $8-3$

(vi) 0 -3

2. Arrange the following integers in ascending order.

(i) $-2, 12, -43, 31, 7, -35, -10$

(ii) $-20, 13, 4, 0, -5, 5$

3. Arrange the following integers in descending order.

(i) $0, -7, 19, -23, -3, 8, 46$

(ii) $30, -2, 0, -6, -20, 8$

4. Evaluate :-

(i) $30 - |-21|$ (ii) $|-25| - |-18|$ (iii) $6 - |-4|$ (iv) $|-125| + |110|$

5. Fill in the blanks :-

(i) 0 is greater than every **negative** integer.

(ii) Modulus of a negative integer is always **positive**.

(iii) The smallest positive integer is **1**.

(iv) The largest negative integer is **-1**.

(v) Every negative integer is less than every **positive** integer.

ਸਮਾਤ ਸੱਤਵੀਂ ਜਾ

My Math World.

CH-1 = ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ

CH-1 = Integers

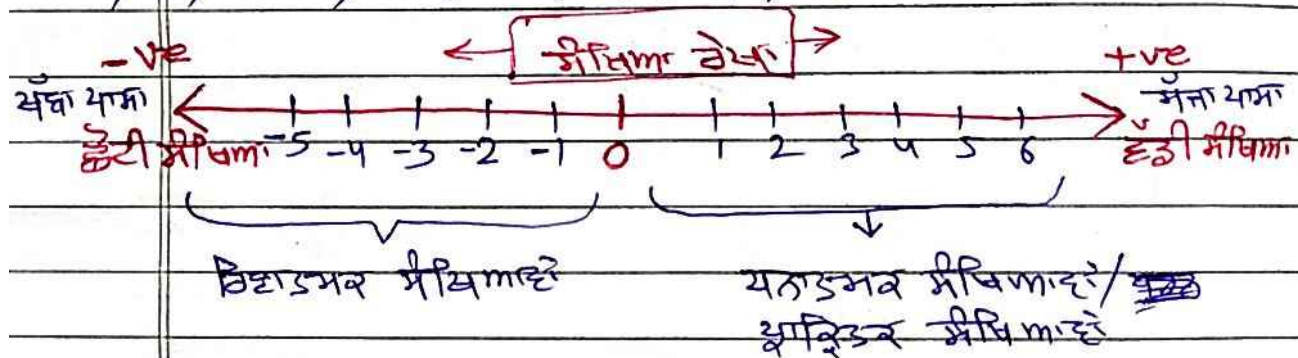
ਧਨਾਤਮਕ ਸੰਖਿਆਵਾਂ = 1, 2, 3, 4, 5, - - - - - ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਨਹੀਂ

ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ = 0, 1, 2, 3, 4, - - - - - ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਨਹੀਂ

ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੰਖਿਆਵਾਂ = -1, -2, -3, -4, -5, - - - - -

ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ = ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਧਨਾਤਮਕ, ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

- - - - - -4, -3, -2, -1, 0, 1, 2, 3, 4, 5, - - - - -

* Exercise 1.1 *

① >, < ਜਾਂ = ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੋ :
Use the appropriate symbol >, <, = to fill in the blanks

① -3 > -5

-5 < -3

ਵੱਡੀ > ਛੋਟੀ

② -2 < 5-4 = -2 < 1

ਧਨਾਤਮਕ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੰਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

③ 8-4 > -3 = 4 > -3

$$\textcircled{\text{IV}} \quad -6 \square 5-0 = -6 \square 5$$

$$\textcircled{\text{V}} \quad 5 \square 8-3 = 5 \square 5$$

$$\textcircled{\text{VI}} \quad 0 \square -3 = 0 \square -3$$

② हमारे क्रम हैं क्रमबद्ध करें :-
Arrange in ascending order :-

$$\textcircled{\text{I}} \quad -2, 12, -43, 31, 7, -35, -10 \\ = -43, -35, -10, -2, 7, 12, 31$$

$$\textcircled{\text{II}} \quad -20, 13, 4, 0, -5, 5 \\ = -20, -5, 0, 4, 5, 13$$

③ हमारे क्रम हैं क्रमबद्ध करें :-
Arrange in descending order :-

$$\textcircled{\text{I}} \quad 0, -7, 19, -23, -3, 8, 46 \\ = 46, 19, 8, 0, -3, -7, -23$$

$$\textcircled{\text{II}} \quad 30, -2, 0, -6, -20, 8 \\ = 30, 8, 0, -2, -6, -20$$

④ मूल यहाँ दें। Evaluate :-

$$\textcircled{\text{I}} \quad 30 - |-2| = 30 - 2 = 28$$

$$\textcircled{\text{II}} \quad |-25| - |-18| = 25 - 18 = 7$$

$$\textcircled{\text{III}} \quad 6 - |-4| = 6 - 4 = 2$$

$$\textcircled{\text{IV}} \quad |-125| + |110| = 125 + 110 = 235$$

निरपेक्ष मूल (Absolute Value) मूल्यमूलों को दिखाते हैं कि
जिसके हैं जैसे $|7| = 7$, $|-7| = 7$.

⑤. ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ:-

- ① 0 ਹਰੇਕ ਰਿਵਾਤਮਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- II ਇੱਕ ਰਿਵਾਤਮਕ ਸੰਖਿਆ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ੁੱਧ ਹਮੇਸ਼ਾ ਘਾਤਮਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- III ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਘਾਤਮਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ 1 ਹੈ।
- IV ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰਿਵਾਤਮਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ -1 ਹੈ।
- V ਹਰੇਕ ਰਿਵਾਤਮਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਜੇਕਰ ਘਾਤਮਕ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਖਿਆ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

* ===== *

Amarpreet Singh

Math Master

GHS Darnawal (Jal.)